

Het tenietgaan van het oud zakelijk visrecht

LTB 2026/23

Het oud zakelijk visrecht geeft de rechthebbende de exclusieve bevoegdheid om te vissen in bevaarbaar water van een ander. Deze beperkte rechten zijn in de praktijk niet makkelijk te duiden. Dat komt mede door de oude herkomst en veelvoorkomende onduidelijkheid aan wie een visrecht toekomt. Wie zich op een oud zakelijk visrecht beroept, moet het bestaan daarvan bewijzen, terwijl de wederpartij kan aantonen dat het recht teniet is gegaan.

Het Nederlands goederenrecht kenmerkt zich door zijn dwingend en gesloten karakter. Slechts de in de wet genoemde beperkte rechten kunnen worden gevestigd. Nu bestaan er nog een aantal oude zakelijke rechten die niet meer kunnen worden gevestigd, maar slechts worden geëerbiedigd. Een van de oude zakelijke rechten die nog voorkomt, betreft het oud zakelijk visrecht. Dit zakelijk recht geeft de rechthebbende, met uitsluiting van anderen, de bevoegdheid om te vissen in bevaarbaar water dat aan een ander in eigendom toebehoort. Een rechthebbende van een oud zakelijk visrecht mag de hengel uitgooien en de gevangen vis in eigendom verkrijgen.

Oude zakelijke visrechten dateren van vóór de invoering van het oude Burgerlijk Wetboek in 1838 (in Limburg kunnen deze rechten dateren van voor 1842 door de latere inwerkingtreding van het oude Burgerlijk Wetboek). De nog bestaande oude zakelijke visrechten zijn gehandhaafd door overgangswetgeving. De rechtsregels staan niet uitgewerkt in wetsartikelen in ons wetboek. Zij worden beheerst door de regels die golden vóór de inwerkingtreding van ons huidige Burgerlijk Wetboek.

Sinds de inwerkingtreding van het huidige Burgerlijk Wetboek in 1992 moet de overdracht van een oud zakelijk visrecht worden geregistreerd in de openbare registers (art. 150 lid 1 Overgangswet nieuw Burgerlijk Wetboek juncto art. 3:10 Burgerlijk Wetboek). Daarnaast kan het ook vrijwillig worden geregistreerd (art. 150 lid 2 Overgangswet nieuw Burgerlijk Wetboek). Als het oude zakelijke recht nooit is geregistreerd, betekent dit echter niet dat het niet bestaat. Het kan van generatie op generatie overgegaan zijn door vererving, zonder dat het ooit in de openbare registers is ingeschreven door overdracht of vrijwillige registratie. Iemand die een beroep doet op een oud zakelijk visrecht moet stellen en bewijzen dat hij of zij tot dit oude zakelijke visrecht gerechtigd is. Een oud zakelijk visrecht kan natuurlijk ook tenietgaan. Oude zakelijke visrechten kunnen echter op meerdere wijzen tenietgaan dan andere zakelijke rechten. In dit artikel bespreek ik op welke wijzen.

Twee soorten oude zakelijke visrechten: heerlijke en niet-heerlijke visrechten

Er moet onderscheid worden gemaakt tussen heerlijke oude zakelijke visrechten en niet-heerlijke oude zakelijke visrechten. Heerlijke visrechten gaan namelijk op meer wijzen teniet dan niet-heerlijke visrechten.

Heerlijke oude zakelijke visrechten

Veel van de oude zakelijke visrechten die nu nog bestaan, zijn heerlijke rechten. Deze rechten hebben een historische oorsprong die teruggaat tot het feodale stelsel. Ze werden door een soeverein uitgegeven aan een heer of vrouwe als uitvloeisel van de heerlijkheid: een middel om het rijk te besturen en overheidsgezag te decentraliseren.

Het – in het huidige juridische denken – bijzondere aan heerlijke visrechten is hun territoriale karakter. Ze geven de rechthebbende de bevoegdheid om te mogen vissen op alle percelen binnen het voormalige heerlijkheidsgebied (vaak gelijk aan de huidige gemeentegrenzen). Deze bevoegdheid om te mogen vissen in de heerlijkheid rust ook op de percelen die *niet* onder water staan. Op die laatstgenoemde percelen zijn het ‘slapende rechten’ die kunnen ‘herleven’ als het perceel weer geheel of gedeeltelijk onder water komt te staan. Dit kan zich in de praktijk voordoen bij bijvoorbeeld dijkdoorbraken, waterpeilverhogingen of verleggingen van watergangen. Omdat oude zakelijke visrechten vaker niet dan wel uit de openbare registers blijken, vormt dit een bron van rechtsonzekerheid.

Niet-heerlijke visrechten

Niet-heerlijke visrechten zijn ontstaan op zuiver civielrechtelijke grondslag, door vestiging of verjaring vóór 1838. Ze hebben dus geen publiekrechtelijke oorsprong zoals de heerlijke rechten. Naar oudvaderlands recht kon de grondeigendom van het water bij bevaarbare rivieren worden afgescheiden, waardoor het visrecht voor vestiging en verjaring vatbaar was. Naar huidige recht is het niet mogelijk om een visrecht van de grondeigendom af te scheiden (art. 63 lid 1 Visserijwet 1963).

Een bijzondere variant van de oude niet-heerlijke visrechten zijn de visrechten van geërfden. Dit zijn visrechten die toekomen aan de eigenaar van een erf dat grenst aan een bepaald water, omdat die (vroegere) eigenaar heeft bijgedragen aan de aanleg of het onderhoud van dat water. Dit niet-heerlijke visrecht is verbonden aan de grondeigendom: het volgt het eigendomsrecht van het perceel en kan niet zelfstandig worden overgedragen.

Hoe gaat een oud zakelijk visrecht teniet?

De wijzen van tenietgaan verschillen wezenlijk naargelang het gaat om een heerlijk dan wel een niet-heerlijk visrecht.

¹ Mr. J.W. (Jolien) van Klaveren is als kandidaat-notaris verbonden aan Nysingh advocaten en notarissen, jolien.vanklaveren@nysingh.nl, www.nysingh.nl.